

HUKUK YARGILAMA YASASI'NDAKİ SÜRELER

1- Genel olarak

Zamanaşımı maddi hukuka ilişkin bir süredir. Usul hukukuna ilişkin süreler ise, davanın açılması ya da yargılama aşamasında yapılması gereken bir işlemle ilgili sürelerdir. Bunlar yasada açıkça öngörülmüş olabileceği gibi, yargıç tarafından tayin ve takdir de edilebilirler.

Yargılama yasalarındaki sürelerin tamamı hak düşürücü sürelerdir. Ayrık durumlar dışında, bir hukuksal işlem yasada öngörülen sürede yerine getirilmezse, ya tümünden hak kaybına uğranılır ya da hak arama ertelenip yeniden yargıya başvurma gereği ortaya çıkar. 6100 sayılı Yasa'nın 94.maddesine göre:

a) Yasanın belirlediği süreler kesindir. Bu sürelerde yapılması gereken işlemler yapılmazsa o hak **düşer.** (f.1)

b) Yargıç, belirlediği sürenin kesin olduğuna da karar verebilir. Aksi takdirde belirlenen süreyi geçirmiş olan taraf yenisini isteyebilir. Bu şekilde verilecek süre kesindir. Bir daha verilemez. (f.2)

c) Kesin süre içinde yapılması gereken işlemi. Süresinde yapmayan tarafın, o işlemi yapma hakkı ortadan kalkar. (f.3)

2- Önceki 1086 sayılı Hukuk Yargılama Yasası'nda süreler

a) Yasa'nın 187.maddesindeki ilk itirazlar, 195.maddede belirtilen cevap süresi içerisinde ileri sürülmezse, davalı bir daha bu haktan yararlanamaz. 195.maddedeki süreler ya da yargıcın belirlediği kesin süreler hak düşürücü sürelerdir. Çünkü 163.maddeye göre "Yasanın belirlediği süreler kesindir. Bu sürelerde yapılması gereken işlemler yapılmazsa o hak **düşer.** Yargıç, belirlediği sürenin kesin olduğuna da karar verebilir. Aksi takdirde belirlenen süreyi geçirmiş olan taraf yenisini isteyebilir. Bu şekilde verilecek süre kesindir. Bir daha verilemez."

Yargıç, hak düşürücü süreleri, tarafların ileri sürmesini beklemeksizin, doğrudan dikkate almak zorundadır. Çünkü, hak düşürücü sürenin konulmasında kamu yararı egemendir.

b) Yasanın 193.maddesindeki görevsizlik ve yetkisizlik kararları üzerine yeniden on günlük sürede dilekçe verilmesi de hak düşürücü süre olarak nitelenmekte ve uygulamada bu konuda pek çok karışıklıklara neden olunmakta; kimi zaman mahkeme kalemlerinin özensizliği ve savsamarları yüzünden davanın açılmamış sayılması gibi bir durumla karşılaşmaktadır. Bu konuda 6100 sayılı yeni Hukuk Yargılama Yasası'nın 20.maddesi de açık değildir. Eğer, yeni yasadaki bu madde üzerinde düzeltme yapılmazsa ve açıklık getirilmezse kargaşa sürecektir.

HMUK.193.maddesine göre, görevsizlik veya yetkisizlik kararının kesinleşmesinden sonra, davacı, **on gün içinde** görevli veya yetkili mahkemeye başvurmazsa, dava açılmamış sayılır. Dava açılmamış sayılınca da BK.133/2. (6098 m.154/2) gereğince zamanaşımı kesilmemiş olacaktır.

HMUK. 193. maddesindeki **on günlük** süre, BK.137. maddesindeki (6098 m.158) **altmış günlük** süreyi on güne indirmiş gibi bir durum ortaya çıkmakta ise de, HMUK.193. maddesi 4. fıkrasında "Yasada belirtilen ayrık hükümler saklıdır." denilerek iki yasa arasındaki çelişki giderilmiştir. Bunun sonucu olarak, görevsizlik ve yetkisizlik kararının kesinleşmesinden sonra on gün içinde görevli veya yetkili mahkemeye başvurulması durumunda Usul Hukuku yönünden dava açılmamış sayılır ise de,yeni dava dilekçesi ile yeniden harç yatırılarak açılan davada davacı, Borçlar Yasası 137. maddesindeki (yeni 6098 sayılı Yasa 158.maddesindeki) **altmış günlük** süre içerisinde bu işlemleri yerine getirmişse, zamanaşımı savunması ile karşılaşmaz. Başka bir deyişle, görevsiz ve yetkisiz mahkemede açılan davada kesilen zamanaşımı, davayı yenileme aşamasında da etkisini sürdürür.¹

¹ Prof. Dr. Ahmet Kılıçoğlu, age., sf. 603-619

c) 1086 sayılı Hukuk Yargılama Yasası'ndaki başka hak düşürücü süreler:

432 ve 437 maddelerdeki temyiz süreleri ile 440.maddedeki karar düzeltme süresi, 447.maddedeki yargılamanın yenilenmesini isteme süreleri hak düşürücü sürelerdir.

Ekleyelim ki, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Yargılama Yasası'nın 8.maddesine göre, **iş davalarında** Yargıtay'a başvurma süresi (8) gün olup, bu da bir hak düşürücü süredir.

3- 6100 sayılı Hukuk Yargılama Yasası'ndaki süreler

6100 sayılı yeni Hukuk Yargılama Yasası'ndaki süreler şöyledir:

a) Yasa'nın 20.maddesine göre, görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi halinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise bu tarihten, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde, bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

b) Yasa'nın 116.maddesindeki ilk itirazların hepsi,117.maddeye göre cevap dilekçesinde ileri sürülmek zorundadır; aksi halde dinlenemez.127.maddeye göre cevap dilekçesini verme süresi, dava dilekçesinin davalıya tebliğinden başlayarak "**iki hafta**"dır. Ancak, durum ve koşullara göre cevap dilekçesinin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor yahut imkânsız olduğu durumlarda, yine bu süre içinde mahkemeye başvuran davalıya, bir defaya mahsus olmak ve bir ayı geçmemek üzere ek bir süre verilebilir. Ek cevap süresi istemi hakkında verilen karar taraflara derhal bildirilir. 128.maddeye göre, süresi içinde cevap dilekçesi vermemiş olan davalı, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü vakıaların tamamını inkâr etmiş sayılır.

Yasa'nın 317.maddesindeki basit yargılama usulünde de cevap dilekçesi verme süresi iki haftadır ve bu yargılama usulünde ikinci dilekçe verilmesi söz konusu değildir.

c) Yasa'nın 136.maddesine göre , davacının cevaba cevap dilekçesini ve davalının ikinci cevap dilekçesini tebliğ gününden başlayarak **iki hafta içinde** vermeleri gerekmektedir. Davalı eğer "karşı dava" açacaksa, 133. maddeye göre iki haftalık esasa cevap süresi içinde açmalıdır. Süresinden sonra karşı dava açılması halinde, mahkeme, davaların ayrılmasına karar verir.

ç) Yasa'nın 119.maddesine göre dilekçedeki eksiklik **bir haftalık** kesin sürede giderilmelidir.Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması durumunda dava açılmamış sayılır.

d) 120.maddenin 2.fıkrasına göre, avansın yeterli olmadığına dava sırasında anlaşılması durumunda, bu eksikliği tamamlama (ek avans yatırma) süresi **iki hafta** olup, bu süre kesindir.

e) Yasa'nın "Kanun yolları" başlıklı bölümündeki süreler de hak düşürücü sürelerdir. Üst mahkemeye (istinaf yoluna) başvurmaya ilişkin 345.maddesine göre "İstinaf yoluna başvurma süresi iki haftadır. Bu süre, ilamın usulen taraflardan her birine tebliğiyle işlemeye başlar. İstinaf yoluna başvuru süresine ilişkin özel kanun hükümleri saklıdır."

f) "İstinaf dilekçesinin reddi" başlıklı 346.maddenin 1.fıkrasına göre "İstinaf dilekçesi, yasal süre geçtikten sonra verilir veya kesin olan bir karara ilişkin olursa, kararı veren mahkeme istinaf dilekçesinin reddine karar verir ve 344 üncü maddeye göre yatırılan giderden karşılanmak suretiyle ret kararını kendiliğinden ilgiliye tebliğ eder." Maddenin 2.fıkrasına göre "Bu ret kararına karşı tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf yoluna başvurulduğu ve gerekli giderler de yatırıldığı takdirde dosya, kararı veren mahkemece yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilir. Bölge adliye mahkemesi ilgili dairesi istinaf dilekçesinin reddine ilişkin kararı yerinde görmezse, ilk istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapar."

g) “İstinaf dilekçesine cevap” başlıklı 347.maddenin 1.fıkrasına göre “İstinaf dilekçesi, kararı veren mahkemece karşı tarafa tebliğ olunur.” 2.fıkraya göre “Karşı taraf, tebliğden itibaren iti hafta içinde cevap dilekçesini kararı veren mahkemeye veya bu mahkemeye gönderilmek üzere başka bir yer mahkemesine verebilir.” 3.fıkraya göre de “Kararı veren mahkeme, dilekçeler verildikten veya bunun için belli süreler geçtikten sonra, dosyayı dizi listesine bağlı olarak yetkili bölge adliye mahkemesine gönderir.”

h) “Katılma yolu ile başvurma” başlıklı 348.maddenin 1.fıkrasına göre “ İstinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf, başvurma hakkı bulunmasa veya başvuru süresini geçirmiş olsa bile, vereceği cevap dilekçesi ile istinaf yoluna başvurabilir. İstinaf yoluna asıl başvuran taraf, buna karşı iki hafta içinde cevap verebilir.” 2.fıkraya göre “İstinaf yoluna başvuran, bu talebinden feragat eder veya talebi bölge adliye mahkemesi tarafından esasa girilmeden reddedilirse, katılma yolu ile başvuranın talebi de reddedilir.”²

i) Yeni yasada “temyize başvurma” 361.maddenin 1.fıkrasında şöyle açıklanmıştır: “Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren **bir ay içinde** temyiz yoluna başvurulabilir.”³

ı) Gene hak düşürücü sürelerden olan “yargılamanın yenilenmesi” süresi, yeni yasanın 377.maddesinde yer almış ve şöyle düzenlenmiştir:

“(1)Yargılamanın iadesi süresi;

- a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olduğunun öğrenildiği,
- b) 375 inci maddenin (b) ve (c) bentlerinde öngörülen hâllerde, kararın davalıya veya gerçek vekil veya temsilciye tebliğ edildiği; alacaklı veya davalı yerine geçenlerin karardan usulen haberdar olduğu,
- c) Yeni belgenin elde edildiği veya hilenin farkına varıldığı,
- ç) 375 inci maddenin (d), (e), (f) ve (g) bentlerindeki hâllerde, ceza mahkûmiyetine ilişkin hükmün kesinleştiği veya ceza kovuşturmasına başlanmadığı yahut soruşturmanın sonuçsuz kaldığı,
- d) Karara esas alınan ilâmın bozularak kesin hüküm şeklinde tamamen ortadan kalkmasından haberdar olduğu,
- e) 375 inci maddenin (i) bendinde yazılı sebepten dolayı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleşmiş kararının tebliğ edildiği, tarihten itibaren **üç ay** ve her hâlde iade talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren **on yıldır**.

(2) 375 inci maddenin birinci fıkrasının (ı) bendinde yazılan sebepten dolayı yargılamanın yenilenmesi süresi **ilâma ilişkin zamanaşımı süresi** kadardır.

² Çok uzun yıllardan beri Türkçe Sözlüklerde yer almayan “istinaf” sözcüğü yeni yasada yer almamalıydı. Onun yerine “Üst mahkemeye başvurma” veya “Bölge Adliye Mahkemesine başvurma” denebilirdi. Nitekim 343.maddenin 4.fıkrasında, 346.maddenin 2.fıkrasında, 347.maddenin 3.fıkrasında, 348.maddenin 2.fıkrasında, 349.maddenin 2.fıkrasında , 352.maddenin 1.fıkrasında, 354.maddenin 1.ve 2.fıkralarında, 355.maddenin 1.fıkrasında, 357.maddenin 1. ve 2.fıkralarında, 358.maddenin 1.fıkrasında “Bölge Adliye Mahkemesi” denilmiştir. “İstinaf” sözcüğünün anlamını yeni kuşaklar bilemeyecekleri için açıklayalım: Arapça “istinaf”ın sözlük anlamı “Yeniden başlama”dır. Batı kaynaklı anlamına göre bir karşılık ararsak, Fransızca “Appel: Başvurma, Appeler : Daha yüksek bir yargı yerine başvurma, Se pourvoir en appel: Üst mahkemeye başvurma, Cour d’Appel: Üst mahkeme”dir. Şu halde en doğru söz “Üst mahkemeye başvurma” olmalı ve yasadaki “istinaf” sözcükleri kaldırılmalıdır.

³ Yineleyelim ki, yeni yasada sürelerin “hafta” ve “ay” olarak belirtilmesi doğru olmamıştır; “gün” olarak belirtilmeliydi. Temyiz süresi için de “otuz gün” denilmeliydi. Tüm yasa tasarılarında yapıldığı gibi, Hukuk Yargılama Yasası da kapalı kapılar ardında kotarılmış; uygulayıcıların görüşü hiç alınmamış, onlar yok sayılmıştır.